

SALOMĖJA NĖRIS

NAŠLAITĖ

**Lietuvos TSR valstybinė leidykla
Kaune 1940**

Spindulio ofsetas, Kaune

Kūrinys suskaitmenintas vykdant ES struktūrinių fondų remiamą projektą
„LIETUVIŲ LITERATŪROS KLASIKOS KŪRINIŲ PERKĖLIMAS
Į ELEKTRONINĘ ERDVĘ“, 2013

Kloja žemę lapų šilkas...
Į kapus kelelis pilkas —
Ten palaidota motulė,
Ten tėvelis tyliai guli.

Brolužėlis greit užaugo —
Tai sesytę mažą saugo
Nuo karčių svetimų dūmų
Ir nuo pamotės piktumo.

Juodbėrėlis gailiai žvengia,
Kai seselė brolių rengia.
Prie vartelių stovi jiedu —
Ašarėlė sėsei rieda.

O varteliuos vargas žydi — —
Brolužėli sesė lydi
Per laukelį, per girelę — —
Skaudžios gėlos širdį gelia.

Oi, broleli, brolužėli,
Kareivėli raitužėli!
Kelias dunda, vėjas ūžia — —
Ar begrįši iš karužio?

Vieškeliu namo parjosi,
Prie vartelių apsistosi — —
Kur Sigutė geltonkasė?
Gal seselės neberasi.

Lieka pamotė piktoji,
Jos dukra — Snaudalė toji
Ir Sigutė vienytėlė —
Be paguodos — našlaitėlė.

Savo pamotei stornosei
Kaip įtikti, nežinosi —
Jinai ragana tikra!
Raganėlė jos dukra.

Kur tik ragana sustoja,
Apkalbos, vaidai putoja;
Kur prašliaužia jos šešėlis,
Ten žolė nustoja žėlus.

Ką pagauna jos liežuvis,
Tas jau dingęs, tas jau žuvęs.
Kur tik eina — ten ji kenkia.

Jos, kaip maro, žmonės lenkias.

**Raganos dukra miegalė —
Nieko, nieko ji negali.
O Sigutė našlaitėlė
Tai kasdien su saule kėlė.**

**Visus darbus ji nudirbo,
Darbas rankose jai tirpo:
O įtikti nemokėjo —
Nuolat pamotė akėjo.**

**Raganos dukra — kitokia:
Jokio darbo nenutuokia;
Tingi verpti, tingi austi,
Tingi burną nusiprausti.**

**Vai, nekenčia jos mergytės!
Ją primanę sudraskytų:
Kam graži, kam išmintinga,
Kam gerumo jai nestinga.**

**Vargo dienos našlaitėlei — —
Jos draugai — laukų paukšteliai.
Jai sesuo — juoda kalytė.
Jos nebijo net pelytė.**

**Vėjas plaukelius jai glosto,
Saulė ašaras nušluosto — —
Gluosnis ar žilvičio keras
Visad artimas ir geras.**

**Betgi už visus geriausia
Tai karvutė juodaausė —
Ji Sigutei gailestinga,
Gero žodžio jai nestinga.**

**Jau ruduo dantis galanda,
Jau šalna žolelę kanda — —
Basos kojos, kietas gruodas —
Našlaitėlei dienos juodos.**

**Ji karvutę laukan gena —
ir sutinka rukšną seną;
Ta jai marškinius nutraukia
Ir lyg varna kvarksi, šaukia.**

Pakulų suveltą kuodą

**Ji Sigutei atiduoda:
— Tai ganydama nesnausi,
Susiverpsi, išsiausi,**

**Pasisiūsi, bevilkėsi —
Savo marškinius turėsi.**

**Vai broleli, brolužėli,
Kareivėli raitužėli!
Verkia rudenio laukai —
Kam seselę palikai?**

**Našlaitėlė taip kukčioja —
Šaltis petelius bučiuoja.
O karvutė girdi raudą —
Ir karvutei širdį skauda.**

**Ji, prislinkus prie Sigutės
Ir šiltu kvapu papūtus,
Pakužda tyliai į ausį:
Kam tu manęs nesiklausi?**

**Nei tu verki, nei raudoki!
Man tas pakulas paduoki:
Aš suverpsiu verpimėlį
Ir išausiu audimėlį.**

**Ryja pakulas juodoji,
Priešais vėją atsistoja,
Atsikrankščia... O stebuklas!
Ne drobiniai, nebekuklūs —**

**Marškinėliai — gyno šilko!
Jais našlaitė apsivilko.**

**Vakare namo ji gena —
Ir sutinka griežlę seną.
Toji žiūri, akį trina —
Piemenėlės nepažino.**

**Lyg aušrinė spindi veidas,
Kasos per pečius palaidos.
O tie šilko marškinėliai
Pasiutimą senei kėlė.**

**Ji našlaitę plūdo, barė —
Gulti alkaną išvarė.**

**Kitą rytą našlaitėlei
Marškinius nuplėšia vėliai —
Pakulų suveltą kuodą
Vėl jai ragana įduoda:**

**—Tai ganydama nesnausi —
Susiverpsi, išsiausi,
Pasisiūsi — bevilkėsi,
Marškinius naujus turėsi!**

**Ir Snaudalę senė kelia:
— Bėki paskui ją, dukrele, —
Pamatysi, ką ji daro,
Kaip tuos marškinius padaro!**

**Raganiūtė krūmuos tupi, —
Našlaitėlei ji nerūpi.
Vėl kukčioja, vėl ji rauda —
O karvutei širdį skauda.**

**Vėl ji padeda mergytei
Marškinėlius įsigyti.**

**Raganos dukra — gyvatė
Užu krūmo viską matė.
Šilko marškinius išvydo —
Vos nesprogo iš pavydo.**

**Bėgo tuoj namo žvairakė,
Viską motinai apsakė.
Ta įnirtus trypia koja
Ir baisybę sugalvoja.**

**Po slenksčiu ji duobę gilia
Iškasa, žarijų pila,
Viršų dilgėlėm apkarsto,
Dailiai smiltim apibarsto.**

**Sau liežuvį pagalando
Ir plonai kalbėti bando.**

**Grįžta podukra iš lauko —
Ragana iš tolo šaukia:
— Eikš, Sigute, eikš, dukrele!
Tai išalkai per dienele.**

**Kviečia ragana geruoju:
— Šviežia duona, dar garuoja!
O gira — saldi be galo!
Eikš, dukrele, užu stalo!**

— Neik, Sigute, neik sesele!
Kažkas šaukia, trukšmą kelia, —
— Po slenksčiu duobė žarijų —
Kas tik ėjo — tą prarijo.

Kai tik eisi — ir įkrisi,
Jeigu raganos klausysi.

Šaukia taip juoda kalaitė. —
Tuoį pažįsta ją našlaitė —
Eit į pirklių nebedrįsta —
Po slenksčiu žarijom grįsta.

Ragana kone papaiko —
Ji kalytę puola, vaiko.
— Oi, pakarsiu bjaurią kalę,
Kam ji loja, trukšmą kelia!

Duoda gyvuliui ji garo
Ir kamaroje uždaro.
Vėl liežuvį pagalando
Ir plonai kalbėti bando:

— Eikš, Sigute, eikš, dukrele,
Nusidirbai per dienele — —
Kviečia ragana geruoju, —
— Šviežia duona dar garuoja!

O gira saldi be galo!
Eikš, dukrele, užu stalo!

Kad galėtų ją kalytė
Vėl įspėti, pasakyti!
O mergytė grynaširdė
Tam ir tiki, ką ji girdi.

Eina, pamotės nebijo.
Po slenksčiu duobė žarijų...
Ta baisi duobė žarijų
Našlaitėlę ir prarijo.

*

Ragana ir jos Snaudalė
Savo džiaugsmui duoda valią:
Asloį susikibę šoka,
Kaip jų šleivos kojos moka.

Ir dainuot abi jos ima.
Iš linksmybės net užkyma.
Prisitrangę, kol apkarto,

Nešė pelenus už vartų.

Muša karvę šleivokojė.

Nusiminusi juodoji:

Taip ją gena pirmą kartą — —

Kas ten baltuoja už vartų?

Tat Sigutės pelenėliai —

Tai našlaitės palaikėliai!

Juos karvutė lyžtelėjo —

Žalia seilė dryktelėjo —

Raiba antis tuoj pakilo

Ir nuskrido linkui šilo.

O per šilą brolis jojo —

Ir išgirdo ir sustojo:

Kas ripavo, kas ten krykštė

Apie rudeni pernykštį,

Apie seserį jo brangią —

Kas ten virpino padangę?

Ir pamato antį raibą, —

Taiso šautuvą lyg žaibą, —

Taiko — nori ją nušauti — —

Antis ima pranašauti:

— Oi, broleli, brolužėli,

Kareivėli raitužėli,

Nepažįsti tu seselės,

Pagirių raibos antelės?

Vai, broleli raitužėli!

Pamotėlė raganėlė

Kasė duobę plačią, gilia

Ir žarijų ją pripylė

Ta baisi duobė žarijų

Tavo seserį prarijo.

Baltus pelenus seselės

Ji papylė po varteliais.

Juos karvutė lyžtelėjo, —

Žalia seilė dryktelėjo, —

Raiba antis tuoj pakilo

Ir nuskrido linkui šilo.

Vai, broleli, brolužėli,

**Kareivėli raitužėli!
Vai, nubauski raganėlę —
Išvaduoki seserėlę!**

**Skamba žemė, šilas gaudžia!
Brolis žirgų spaudžia, spaudžia—
Skrenda vanagu — nejoja!
Baisų kerštą sugalvoja.**

**Juodbėrėlio visą šlaunį
Degutu ištepęs šauniai,
Joja drąsiai jis prie durų,
Kelia mandagiai kepurę.**

**O ta sąžinė pajuodus!
Ji sutaisė broliui nuodus.
Brolio keršto ji privengė,
Tai ir jam žuvimą rengė.**

**Pasitinka pamotėlė, —
Pilną taurę jam pakėlė:
— Sveikas gyvas, miels sūneli!
Gal ištroškai tokį kelią?**

**Siekia senė taurę duoti —
Žirgo šonai degutuoti!**

**— Tai ištroškau, motinėle,
Duok man gryo vandenėlio!**

**Ragana nekantriai sako:
— Tavo žirgas man ant tako!
Žvengia žirgas degutuotas,
Šypsos raitelis batuotas:**

**— Šerki žirgui per šlaunele, —
Kam sustojo tau ant kelio!
Šėrė senė smagų ypą —
Visa plaštaka prilipo.**

**Brolis, lipdamas iš balno:
— Šerk, močiute, kairiu delnu, —
Tai atšoks ir dešinioji, —
O jei ne — paspirk jį koja!**

**Jei negelbės — spirk kita!
Dar geriau — suduok kakta!**

**Ragana kone pasiuto —
Neišbėgsi nuo deguto!**

**Blaškęs, raitės lyg ant ylių, —
Kol visa, visa prisvilo.**

**— Nešk, žirgeli, raganėlę
Per laukelį rudenėlio!
Iškratyk jos kaulelius!
Išbarstyk juos, kur paklius!**

**Platumoj laukų saulėtų
Supas klaidžioja iš lėto
Sidabrinės lengvos gijos —
Jom rugiena apsivijus —**

**Tyli rudenio laukai —
Skraido raganos plaukai.**